

JANINA MARSZAŁEK

ur. 1936; Radłów

Miejsce i czas wydarzeń	Radłów, II wojna światowa
Słowa kluczowe	projekt Archiwum Historii Mówionej - opracowanie i udostępnienie online najcenniejszych zasobów, okupacja niemiecka, roboty przymusowe, strach

Strach przed Niemcami

W szkole było bardzo różnie. Pamiętam takie sytuacje, że Niemcy przychodzili i kontrolowali, z czego się uczymy. Uczyliśmy się ze „Sterów”. Nauczycielki: pani Grela, pani Mika, pani Budyńska. To były nauczycielki, które nas uczyły z okresu okupacji, może było ich więcej, ale nie pamiętam. Pamiętam natomiast już po wojnie, kiedy przyszedł pan, który uczył nas chyba matematyki, który miał tak chore nogi, że ledwo chodził. Tłumaczył nam, że to sprawa przeziębionych nóg z okresu wojny. Jako dziecko zapamiętałam różne takie sytuacje, nie chciałabym do tego wracać, wspominać. [Pamiętam] z okresu okupacji takie zbiorowiska ludzi z okolicznych wsi na rynku. Wtedy, kiedy Niemcy szykowali się do tego, że będą się przenosić w okolice Krakowa, wybierano [ich] do różnych robót. Szczególnie niebezpieczne były roboty przy umacnianiu Dunajca. Niemcy liczyli na to, że będą się tutaj bronić i te zasieki robiono właśnie nad Dunajcem. Bardzo dużo osób, takie całe transporty konne jechały z okolicznych wsi do rynku i stąd prowadzono tych ludzi właśnie nad Dunajec i tam robili zasieki. W tej chwili, kiedy tak pomyślę, to nieraz takie śmieszne sytuacje [były], bo oni jechali, śpiewali. Ale ten strach przed Niemcami to był ciągły. Moja kuzynka na przykład była wytypowana do Niemiec w zamian za jej brata, ponieważ chłopców szczególnie Niemcy poszukiwali. On się ukrywał. Rodzice jej zdecydowali, że ona sama pójdzie. Byli mniej więcej w jednym wieku. Pojedzie do Niemiec, żeby on nie jechał, bo jego mogą wcielić do armii, a tego rodzice jej nie chcieli. No ale tak się udało, że nie musiała [jechać].

Data i miejsce nagrania	2019-05-13, Lublin
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Redakcja	Agnieszka Piasecka
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"